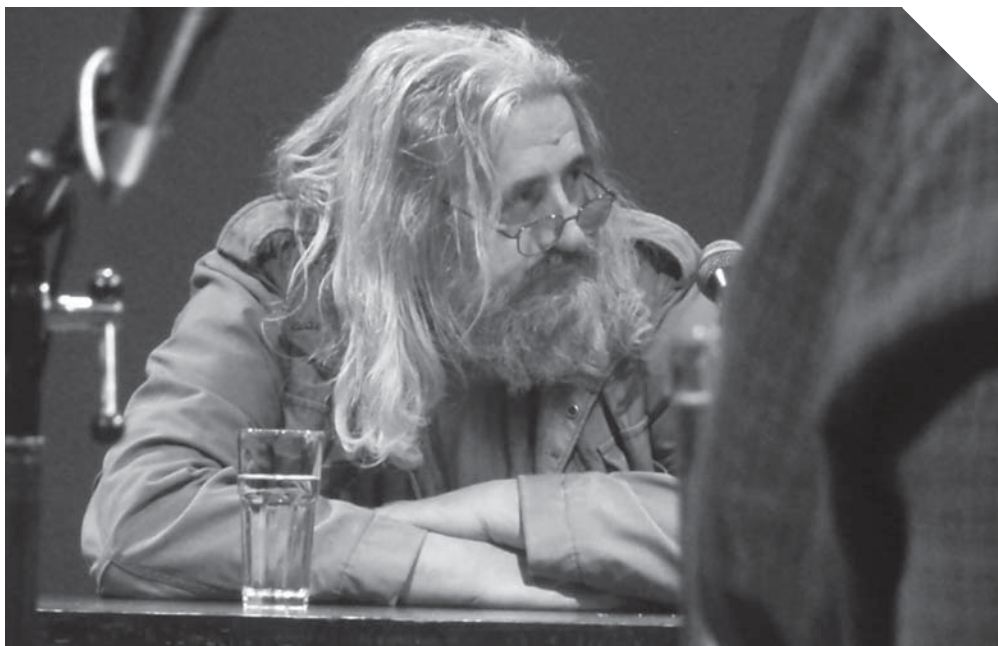

susedima i svetu kroz ravnopravnost u oblikovanju vlastitog i evropskog identiteta u integrativnim procesima u regionu, Evropi i savremenom svetu;
- očuvanje rezultata dosadašnjih borbi za demokratske promene u nastavku procesa demokratskih promena, pre svega stvaranjem nove konstelacije pokreta za

demokratske promene i stvaranju uslova za, najzad, fer i slobodne izbore za ustavotvornu skupštinu koja će donošenjem novog ustava uspostaviti demokratske institucije i vladavinu zakona.
Učesnici/ce: Zlatoje Martinov i Olivija Rusovac
Moderator: Branimir Stojanović

UČITELJ
NEZNALICA
I NJEGOVI KOMITETI

Imenovati
TO
ratom

Izdavač:
Učitelj neznalica i njegovi komiteti
Imenovati TO ratom
CZKD
Urednik:
Ivan Zlatić
Dizajn i prelom:
Matija Medenica
Štampa:
Fotokopirnica „Student“

ROSA
LUXEMBURG
STIFTUNG
SOUTHEAST
EUROPE

Kingdom of the Netherlands

Projekat finansiraju Evropska unija kroz Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava i Holandska Ambasada u Beogradu po programu Matra Embassy Programme. Sadržaj ovog štampanog materijala je isključiva odgovornost CZKDa i ni pod kojim okolnostima se ne može smatrati da odražava stav Evropske unije.

Odbrani Filozofski
Odbrani Filološki

za samoobrazovanje

Bilten

№23-24/31.12.12 društvena pitanja

Javni prostor, iliti fendovanje¹

PROJEKAT *Javni prostor vs. društveni prostor – ekonomska demokratija kao mesto govora*, započeli smo u septembru u okviru Bijenala umetnosti u Pančevu (vidi Bilten br. 13-14. od 28. novembra 2012. godine), sa ciljem da, kroz razgovore između radnika/ca, preduzetnika/ca, aktivista/kinja i stručnjaka/kinja, istražimo značenje društvene ekonomije danas i artikulišemo alternativu javnom/privatnom. Projekat smo nastavili i tokom decembra, svakog petka u CZKD-u. Po potrebi i češće. Svi okrugli stolovi će biti postavljeni na Youtube <https://www.youtube.com/channel/UCtxGgQcXE1vesFX3sPIL0UA>.

Naporedno sa ovim projektom, zajedno sa radničkim grupama koje su se uključile u razgovore (radnicima i malim akcionarima beogradskih preduzeća Trudbenik, Srbolek, Šipad komerc, IP Prosveta, Rekord/Vizahem i drugih, zrenjaninским radnicima okupljenim oko Udruženja Ravnopravnost, Samostalnim sindikatom iz Bora, kragujevačkim Pokretom akcionara, radnika i sindikata Srbije i drugim grupama), saradujemo na organizaciji aktivnosti za solidarnu odbranu od napada vlasti. Preplitanje ovih aktivnosti sa projektom *Javni prostor vs. društveni prostor* je višestruko.

Umesto jednog od planiranih razgovora o sistemskim problemima, 30. novembra smo organizovali javni radni sastanak o odbrani stanara/ki Trudbenikovih samačkih hotela – dva dana ranije, sudski izvršiocu su uz asistenciju policije pokušali da jednog od stanara izbace na ulicu, i najavili još tri prinudna iseljenja za 21. 26. i 27. decembar. Na sastanku smo dogovorili akcije solidarne podrške stanarima.

Pre dvadeset godina, kada je započelo fendovanje društvene svojine i njeno pretvaranje u javnu/privatnu, radnicima/cama je govoreno da je ekonomija prezadužena njihovom krivicom i da se samo zaplenom može spasiti i ponovo oživeti. Privatizacija nije dovela do oživljavanja, samo je umnožila fenderaše. Politika stečaja zaplenjene društvene imovine bila je tema našeg okruglog stola 14. decembra.

U četvrtak 6. decembra organizovali smo prekodredni okrugli sto-konferenciju za štampu *Hapšenja umesto reindustrializacije – da li je to borba protiv korupcije?* povodom guranja Jugoremedije u stečaj, pokušaja rasprodaje imovine Srboleka, izbacivanja radnika/ca iz Odbora poverilaca Vizahema/Rekorda, štetnog poslovanja uprave IP Prosvete koju je imenovala država i nasilja nad stanarima Trudbenikovih samačkih hotela. Učesnici/ce okruglog stola dali/e su bitno drugačiju sliku o Vladinoj antikorupcijskoj kampanji od one koja dominira mejnstrim medijima – vlast, namerom,

ili namerom, ne samo da propušta da podrži oživljavanje onih istih preduzeća za koja sama tvrdi da su opljačkana, već izbacuje sa posla, kleveče i hapsi najistaknutije aktere/ke antikorupcijske borbe. Odgovor vlasti bio je otkaz i krivični postupak protiv učesnice okruglog stola Ljubice Stjepanović Muhić, zbog toga što je prijavila zloupotrebe u poslovanju IP Prosvete, a direktor Prosvete je tereti da je „ukrala“ dokumentaciju koju je priložila kao dokaz! Na žalost, hrabrost koju je Ljubica pokazala i za radničku borbu, i za borbu protiv korupcije, nije naišla na odgovor ni od relevantnih državnih tela koja štite uzbunjivače, ni od sindikata. Kao što je teme pojedinih okruglih stolova odredila neophodnost da se reaguje na različite vidove isključenja radnika u pojedinačnim slučajevima, tako su i ovi slučajevi na diskusionim grupama radnika i malih akcionara koje organizujemo svakog ponedeljka pokrenuli brojna konceptualna socio-istorijska pitanja. Kakva je zaista bila uloga radnika u privatizaciji? Kakve su posledice privatizacije stambenog fonda početkom devedesetih godina, kojom je čitavo društvo postalo saučesnik u privatizaciji? Koja je uloga pravosuđa u privatizaciji? I, najvažnije, šta je (bila) društvena svojina i kakvu ulogu ova ideja može imati u današnjem društveno-političko-ekonomskom sistemu? Ova pitanja ćemo razmatrati na čitajućim i diskusionim grupama, okruglim stolovima i drugim javnim događajima 2013. godine.

Sledećeg dana, okrugli sto o alternativama komercijalnom obrazovanju pokazao je odavno poznate namere i volju države za plenidbu obrazovanja, i nemoć onih koji se zalažu za alternativu komercijalnom obrazovanju da tu alternativu artikulišu van javnog prostora. A na tom prostoru, država je nenadmašan takmac. List Republika je nazaobilazan u svakom ozbiljnom razmatranju toka i dometa radničkih borbi u Srbiji nakon 2000. godine, budući da ih je jedina kontinuirano pratila i o njima izveštavala nastojeći da koliko-toliko izbegne neoliberalnu ideološku matricu. Zato smo 21. decembra organozivali razgovor članova redakcije sa radnicima okupljenim oko projekta *Javni prostor vs. društveni prostor*, i tom prilikom se suočili sa jednim malo drugačijim oblikom fendovanja. Naime, govoreći o svojoj posvećenosti izveštavanju o radničkim borbama u „tranzicionom“ periodu, članovi redakcije Republike su istakli da ni oni sami, ni intelektualci iz njihovog kruga (apostrofirali su Vesnu Pešić), nisu zlopamtela, pa su nakon 2000. godine podržali radnike, iako radnici njih nisu decenijama unazad.

Veza između rata i privatizacije, te okrivljavanje radnika i za jedno i za drugo,

uciteljneznalica.org

tema je koja se često čula na diskusijama koje je tokom godine organizovao Učitelj neznalica i njegovi komiteti – CZKD, naročito u interakciji sa projektom Imenovati TO ratom, koji sa napredom odvija u CZKDu. Ova tema je centralno mesto serije od pet diskusija koje će se u okviru projekta Imenovati TO ratom odvijati u CZKDu u od decembra 2012. do marta 2013. godine pod nazivom „Radnici i politička proizvodnja ratova devedesetih godina“.

Uloga intelektualaca, a naročito disidentna liberalne provinijencije, u fendovanju jugoslovenske društvene svojine, ili makar prepuštanju društvene ekonomije na „slobodu“ fenderašima, najstrože je čuvana tajna novije srpske istorije. Zahvaljujući ovoj skrivalici, opstaje moralna superiornost „druge Srbije“ nad radnicima, koju je 21. decembra uveče demonstriralo uredništvo Republike, lista koji je bez sumnje nezaobilazan u svakom ozbiljnom razmatranju toka

i dometa radničkih borbi u Srbiji nakon 2000. godine.

Zahvaljujući odzivu pojedinih medija (najpre Republika i E-novine, a potom i RTS, iz razloga koji nam i dalje nisu baš sasvim jasni, ali čim skontamo obavestićemo vas), organizacija M21 i Regionalni centar za manjine i radnika više beogradskih preduzeća, fenderaši su se najpre 21. pa onda i 26. pa na posletku i 27. decembra, sve negde oko podneva, vratili svojim javnim službama neobavljena posla. Pojedinačna fendovanja ostataka društvene ekonomije smo trenutno sprečili.

Imamo li snage za nešto više?
Ivan Zlatić

¹ Fendovanje je stari sleng za krađu, koji se danas uglavnom koristi za sudsku plenidbu imovine, npr. ljudima koji ne mogu da plate dug i sl. Za sudske i druge javne činovnike koji izvršavaju plenidbu kaže se *fenderaši*.

Javni prostor vs. društveni prostor – ekonomska demokratija kao mesto govora

MNOGO toga je u poslednje vreme rečeno i urađeno na temu okupacije javnih prostora, sem ključnog - da li je to glavna ideja ili cilj, s obzirom na to da je javni prostor teritorija koju centri moći (privatnog vlasništva) dodeljuju javnosti. U tom smislu, svaki javni prostor je zapravo privatni, i njime se upravlja pod liberalnom parolom „dostupnosti za sve“. To je prostor utopističkog jedinstvenog subjekta, koji kontroliše sebe i svoje okruženje. Štaviše, neoliberalizam ne podrazumeva konkretnog vlasnika-predstavnik (Velikog Drugog) sposobnog-za-odgovor-(nost), već samo ekspertske-menadžerski tim (uključujući i državni menadžment) koji maksimizira sopstvenu moć. U SFRJ su postojale različite forme društvenog vlasništva u različitim periodima. Ono je u praksi imalo različita značenja, u većini slučajeva je bilo daleko od deklarativnih ideala, ali je horizont društvene svojine omogućio da socio-ekonomske razlike budu male, a odgovornost relativno jasna. Bratstvo i jedinstvo, partija/samoupravljanje, emancipatorne autonomne grupe/moralno-politička podobnost impliciraju da su različiti rascepi predstavljali osnovu društva. Kada se paradigma promenila u paradigmu istomišljeništva, Jugoslavija se raspala. Ovaj projekat bi istraživao značenje i značaj društvene ekonomije danas.

Program

Petak 30. novembar, Centar za kulturnu dekontaminaciju
Javni radni sastanak
Obrana stanara samačkih hotela
TRUDBENIK GRADNJE

Građevinsko preduzeće TRUDBENIK GRADNJA je danas u stečaju. Država ga je 2008. godine prodala Draganu Kopčaliću, koji je raskinuo sve dotadašnje TRUDBENIKOVE poslove i obrušio se na njegove nekretnine. Najdrastičnije nasilje je primenio u TRUDBENIKOVIM samačkim hotelima, u kojima već decenijama žive TRUDBENIKOVI radnici, doseljeni iz raznih delova bivše Jugoslavije u vreme dok je kompanija poslovala sa punim kapacitetom. Mnogi od tih ljudi danas su izbeglice u Srbiji. Kopčalić je ignorisao prethodne odluke organa TRUDBENIKA da se izvrši prenamena ovih objekata u stambene zgrade, i primenio razne vrste nasilja nad stanarima kako bi ih primorao da se iseše – od isključenja struje i vode, do pretnji i batinjanja. Nakon što je Kopčalićevo „poslovanje“ odvelo TRUDBENIK u stečaj, država ne samo što nije ništa uradila da izvrši odluke TRUDBENIKA o prenameni hotela i omogućiti radnicima otkup stanova, već je

„čekaju privatizaciju“, istu represiju protiv radničkih borbi primenjuje država (npr. u Zastavi elektro iz Rače, koja je takođe na listi spornih privatizacije čije preispitivanje traži Evropski parlament). Bezakonje se nastavlja i u postupku stečaja, tako što se radnici isključuju iz organa stečaja čak i kada su većinski poverioci, radi čije se zaštite stečaj i vodi (u slučaju radnika Rekorda ovakvo nezakonito stanje traje skoro četiri godine!). Brojni su slučajevi u kojima su radnici i mali akcionari dokazali da su dugovi preduzeća manji od njegovih potraživanja prema povezanim firmama većinskih vlasnika, ali se stečaj nastavlja bez obzira na ovu činjenicu (npr. Srbolek). Posebno je problematično to što je država svojim postupanjem u privatizaciji pričinila štetu velikom broju preduzeća, ali kada ova preduzeća pokrenu zahteve za naknadu štete, država pokreće stečaj i bankrotstvo, iz razloga do kojih je dovelo upravo postupanje države koje je predmet odštetnog zahteva (npr. Jugoremedija). Od 2007. godine i najave Mlađana Dinkića da će se privatizacija ubuduće sprovoditi „kroz stečaj“, uvođenje preduzeća u stečaj je postalo najefikasniji instrument gušenja radničkog otpora. Kako se suprotstaviti politici stečaja? Učesnici/ce: Vladimir Novaković, Ljubica Stjepanović Muhić, Aleksandar Lojpur, Ivan Zlatić, Zoran Gočević, Dragoljub Kostić

Moderator: Milan Rakita

samoodređenja i samooslobođanja. Njen rad sažet je u platformi Pravo na život.

Pravo na život

Ugroženo stihijom straha, mržnje i nasilja, ovo temeljno ljudsko pravo može biti vaspostavljeno odlučnom i istrajnom borbom protiv nje, a za slobodu i razvoj individue i društva – tako shvatamo građansko samooslobođanje.

U daljem izlaženju našeg lista u prvom planu biće demokratske promene, ali nećemo zanemariti ni sve ono što ih ograničava, sprečava i ugrožava. Nudimo i očekujemo saradnju sve šireg kruga saradnika i čitalaca na sledećim temama:

- stvaranje zakonskih, institucionalnih i proceduralnih uslova za objektivno informisanje, slobodno izražavanje interesa, uverenja i ideja, za formiranje kvalifikovane i uticajne javnosti, a za obuzdavanje totalitarnih ideologija, propagande i manipulacije javnim mnenjem;
- razjašnjavanje i sankcionisanje ratnog nasilja, zločina i pljačke kroz razvoj kritičke misli, kulture i, prvenstveno, preko uspostavljanja sudske vlasti;
- zakonsko regulisanje političkog delovanja i borbe za vlast, pre svega političkih stranaka, te za obuzdavanje i sankcionisanje onih aktera koji bi da održe stihiju straha, mržnje i nasilja;
- privredne i društvene promene u kojima će cena tranzicije biti ravno-

Petak 21. decembar, Centar za kulturnu dekontaminaciju
Predstavljanje izdavaštva zadruge RES PUBLICA
Pravo na život

Zadrugu RES PUBLICA osnovali su 2001. godine urednici i saradnici lista Republika. Tokom 11 godina postojanja, pored izdavanja Republike, zadruga je objavila i više štampanih, audio i video publikacija, vođena idejom o slobodi kao temeljnoj čovekovoj vrednosti u značenju

pravno raspoređena kroz stalan socijalni i politički dijalog sindikata, poslodavaca i države;

- razvoj kulturnog pluralizma i dijalog između pristalica humanističkih, liberalnih i socijalističkih ideja i vizija, nasuprot razornom mnoštvu ideologija staljinizma, nacionalizma, klerikalizma i militantnog patrijarhalizma;
- garantovanje ostvarivanja prava svih manjina, te negovanje tolerancije;
- trajan izlazak iz izolacije i konfrontacija sa okruženjem, za otvaranje prema

Petak 7. decembar, Centar za kulturnu dekontaminaciju
Okrugli sto
Visoko obrazovanje i/ili preduzetništvo – ima li alternative komercijalno usmerenom obrazovanju?

U javnosti se poslednjih godina o obrazovanju govori uglavnom kao o pripremi za tržište rada. Shodno tome, u istoj toj javnosti, meri se i kvalitet obrazovnih institucija i/ili programa. Promocija koncepta preduzetničkog univerziteta i uvođenje sadržaja kroz koje se razvija preduzetništvo – neke su od aktivnosti koje predlaže i nacrt Strategije razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine. Sa druge strane, parole koje se plasiraju na studentskim protestima, ali i u određenim intelektualnim krugovima koji se kritički odnose prema gore pomenutom pristupu obrazovanju, ističu ideju da „znanje nije roba“.

U cilju doprinosa javnoj raspravi na ovu temu, fokusiraćemo se na vezu koju Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. predlaže između visokog obrazovanja i tržišta/preduzetništva. Uz prisustvo različitih kolektiva koji deluju na polju (neformalnog) obrazovanja, pokušaćemo da artikulišemo ideju obrazovanja koje nije komercijalno usmereno. Učesnici/ce: Radivoje Mitrović, Vera Dondur, Dragan Domazet, Sanja Petkovska, Dejan Ilić, Maja Asanović, Dušan Maljković, Vladimir Simović, Svetlana Gutić, Luka Petrušić
Moderator: Milan Rakita

zaštitila njegove poverioce. Međutim, u Srbiji je stečaj postao način da se radnici i mali akcionari isključe iz vlasništva i upravljanja, čime ne samo da se krše njihova zakonom garantovana prava, već se zloupotrebom pravnog sistema i pravosuđa poništava njihovo građansko pravo na jednak tretman pred zakonom. Iako zakon garantuje radnička, vlasnička i upravljačka prava, vlast ne očekuje da će se radnici i mali akcionari samoorganizovati da ova prava zaštite. Kada oni to ipak učine, država i većinski vlasnici reaguju tako što preduzeće oteraju u stečaj, često bez razloga predviđenih zakonom, pod okriljem ideološke diskvalifikacije nekadašnjih društvenih preduzeća kao nerentabilnih „političkih fabrika“, čiji opstanak navodno nanosi štetu poveriocima i čitavoj privredi.

Osim isključenja radnika i malih akcionara, stečaj takođe omogućava da se imovinom dužnika manipulise na netransparentan način, što ipak nije moguće u koliko-toliko preciznim i javnim procedurama privatizacije. Iako koncipiran i sproveden na ekstremnim neoliberalnim pretpostavkama, proces privatizacije u Srbiji ipak garantuje kakvu-takvu zaštitu radničkih prava kroz kolektivni ugovor i socijalni program, kakvu-takvu participaciju radnika i penzionera u upravljanju kao manjinskih akcionara i kakvo-takvo očuvanje proizvodnje i radnih mesta kroz investicione obaveze kupaca iz ugovora o privatizaciji.

Stečajne najčešće pokreću firme povezane sa većinskim akcionarima,

pojačala nasilje. Poslednji pokušaj prinudnog iseljenja 28. novembra ove godine, sprečen je isključivo zahvaljujući solidarnosti stanara i bivših radnika TRUDBENIKA sa porodicama kojima je sud naložio iseljenje.

30. novembra u 18.00 časova, u Centru za kulturnu dekontaminaciju održaće se javni radni sastanak radničkih grupa sa ciljem formiranja mreže solidarne odbrane stanara TRUDBENIKOVIH samačkih hotela od novih prinudnih iseljenja.

Moderator: Ivan Zlatić

Četvrtak, 6. decembar, Centar za kulturnu dekontaminaciju
Konferencija za štampu – okrugli sto
Hapšenja umesto reindustrijalizacije – da li je to borba protiv korupcije?

Borba protiv korupcije kakvu vode Vlada i njeni specijalni istražni timovi počela je da daje izvesne rezultate u smislu istraga, pokretanja postupaka protiv osumnjičenih i njihovog pritvaranja. Međutim, njihove antikorupcijske mere ne odnose se na otklanjanje sistemskih uzroka korupcije, a ni na ispravljanje negativnih posledica korupcije u konkretnim slučajevima, odnosno vraćanje u funkciju opljačkanih preduzeća i obnavljanje radnih mesta, kao i obeštećenje radnika i malih akcionara. Naprotiv, mere koje vlasti preduzimaju u ovim preduzećima jasno govore da državni organi zapravo završavaju poslove korumpiranih državnih funkcionera i tajkuna. Navodimo nekoliko karakterističnih primera. U slučaju Jugoremedije i Srboleka, država je pritvorila njihovog bivšeg vlasnika Jovicu Stefanovića, ali po tužbi koju je Jugoremedija podnela protiv države za odštetu u visini od 111 miliona evra zbog korupcije u privatizaciji, već više od pola godine nije održano, niti zakazano ni jedno ročište. Takođe, Hipo banka je juče predložila stečaj Jugoremedije, zbog neplaćanja kredita podignutog radi rekonstrukcije proizvodnih pogona. Iako je namenjen razvoju i uskađivanju uslova proizvodnje sa zakonom, za ovaj kredit Jugoremedija je morala da se obrati privatnoj banci po vrlo nepovoljnim komercijalnim uslovima, jer država (koja je vlasnik 42% akcija fabrike) jednim jedinim dinarom nije htela da podrži ulaganje. Nakon završene rekonstrukcije, vlasti su različitim pritiscima (policijsko nasilje, smanjenje cena lekova, pogodnije uslove za uvoz...) dovele do toga da Jugoremedija više ne može da izvršava svoje obaveze prema poveriocima. Jugoremedijini lekovi i dalje stoje u magacinima pod zabranom prodaje, a preduzeću je pre dve nedelje isključena i struja. Ukoliko se struja ponovo ne uključi Jugoremediji za nekoliko dana preći će na kolaps, jer pad temperature ugrožava gotove lekove, sirovine i proizvodne pogone, uključujući i lekove Republičkih robnih rezervi. U Srboleku sud nastavlja sa rasprodajom imovine preduzeća kroz stečaj, uprkos

tome što je istragom utvrđeno da je šteta pričinjena korupcijom veća od dugova preduzeća. Preći opasnost da nakon što sud pravosnažno utvrdi ove činjenice, Srbolek više neće moći da ponovo pokrene proizvodnju, jer sud rasprodaje njegove poslovne kapacitete.

U Trudbeniku država nastavlja sa prinudnim iseljavanjem stanara dva samačka hotela, koje je započeo bivši vlasnik Dragan Kopčalić, istovremeno dok se vodi istraga protiv Kopčalića za kršenje zakona u privatizaciji. Država je 2008. godine prodala ove objekte Kopčaliću uprkos odluci Trudbenika koja radnicima omogućava otkup stanova. Dok je bivši vlasnik izbacivao radnike iz stanova tako što im je isključivao struju, vodu i grejanje, očekujući da će sami da odu, država isti posao radi brutalnom primenom sile, i to u sred zime. Sledeća iseljenja su zakazana za kraj decembra. Stečaj Rekorda iz Rakovice vodi se na nezakonit način od januara 2009. godine, kada su predstavnici radnika, koji su većinski poverioci, na nezakonit način isključeni iz Odbora poverilaca. Ovo nezakonito stanje traje i dan danas, a Odbor kojim rukovode povezana lica kontinuirano donosi odluke na štetu većinskih poverilaca – radnika Rekorda. Identičan kontinuitet štetnog postupanja je uspostavljen i u restrukturiranju Izdavačkog preduzeća Prosveta, koje nastavlja da tavori i propada iako se vode postupci protiv bivšeg vlasnika Dejana Pantovića zbog pljačke preduzeća u privatizaciji.

Ukoliko Vlada hitno ne pokrene izmenu propisa koji omogućavaju pljačku i ne pokrene odgovarajuće postupke za obeštećenje opljačkanih fabrika, možemo samo da zaključimo da se iza njene borba protiv korupcije zapravo kriju obračuni u političkim i finansijskim strukturama moći, od čega društvo u Srbiji nema nikakvu korist. Pokojna Verica Barać je prethodnih godina dostavljala Vladi izveštaje o slučajevima koje smo naveli, ne samo zbog toga što se radi o drastičnim primerima korupcije, već prvenstveno zato što su se u svakoj od ovih fabrika oštećeni radnici i mali akcionari pobunili protiv korupcije i istrajavali u svojoj borbi uprkos pritiscima, otkazima, hapšenjima i batinama. U trenutku kada mnogi prisvajaju ime i rad Verice Barać, podsećamo da se Verica nikada nije zalagala za borbu protiv korupcije kakvu sprovodi sadašnja Vlada, već je podržavala antikorupcijske napore radnika i malih akcionara Jugoremedije, Srboleka, Trudbenika, Rekorda, IP Prosvete i mnogih drugih. Rad Verice Barać se danas nastavlja u njihovoj borbi za oživljavanje proizvodnje i radnih mesta, a ne u spektakularnim hapšenjima.

Učesnici/ce: advokat Aleksandar Lojpur, Ljubica Stjepanović Muhić (IP Prosveta), Dragoljub Kostić (Rekord/Vizahem), Vladimir Novaković (Trudbenik gradnja), Zoran Gočević (Srbolek) i Zdravko Deurić (Jugoremedija)
Moderator: Branimir Stojanović

Petak 14. decembar, Centar za kulturnu dekontaminaciju
Okrugli sto
Politika stečaja

U društvu zasnovanom na slobodnom tržištu, slobodi udruživanja i pravu na rad, kakvo Srbija želi da bude, stečaj je poslednja mera koju država preduzima protiv zaduženog preduzeća kako bi

kupcima državnog dela akcija, koji potom izlaze iz stečaja kao jedini vlasnici celokupne imovine preduzeća, „očišćenog“ od malih akcionara, nepoželjnih radnika i kolektivnog ugovora (npr. zrenjaninski Šinvov, koji je zahvaljujući aktivnosti sindikata i malih akcionara marta ove godine došao pod lupu Evropskog parlamenta). U preduzećima u kojima je ugovor o privatizaciji raskinut, ili koja još uvek

Privatizacija i propadanje „Rekorda“¹

FABRIKA gumenih proizvoda „Rekord“ osnovana je 1925. godine u Leskovcu. Desetak godina nakon osnivanja „Rekord“ je postao akcionarsko društvo, a pre početka drugog svetskog rata imao je 550 radnika. Nakon velike poplave u Leskovcu 1942. godine, mašine i proizvodnja sele se u Rakovicu, na sadašnju lokaciju fabrike. Zahvaljujući ulaganjima u razvoj i modernizaciju od 1966. do 1972. godine, „Rekord“ je započeo aktivnu borbu za osvajanje stranog tržišta. Svojim proizvodima, a posebno pneumatikom, „Rekord“ je tokom sedamdesetih i osamdesetih godina postao ravnopravan partner sa vodećim svetskim proizvođačima. Uspešno izvozi u Italiju, Francusku, Nemačku, UK, SAD, Kanadu, Dansku, Norvešku, Belgiju, Finsku, Alžir, Iran, Irak, Keniju, Etiopiju i druge zemlje. Fabrika postaje u ovom periodu najveći proizvođač poljoprivredne pneumatike u Jugoslaviji i jedan od najvećih u Evropi. Izvoz u osamdesetim godinama dostiže cifru od 22 miliona dolara, što svrstava „Rekord“ i jednog od najvećih izvoznika u Srbiji. Pored pneumatike za poljoprivrednu mehanizaciju, „Rekord“ proizvodi i pneumatike za građevinske, šumske i zemljane radove, za industrijski transport i obnovljene pneumatike, gumena creva za različite namene, raznih dimenzija sa i bez priključaka, kao i širok asortiman gumeno-tehničke robe. Firma nalazi načine da izveze svoje proizvode i u uslovima sankcija. Nakon ukidanja sankcija „Rekord“ uspeva da se vrati na većinu ranijih tržišta. Nakon poplave 1999. godine obustavljena je proizvodnja, a zahvaljujući velikom angažovanju radnika nakon sanacije svih pogona, obnovljena je proizvodnja za domaće i strano tržište.

Privatizacija

Pre same privatizacije, tadašnji ministar Mladen Dinkić, dao je izjavu da su mašine i tehnologija „Rekorda“ zastareli. Činjenice govore drugacije, nakon stečaja mnogi su kupili mašine iz fabrike koje i danas uspešno rade u „Ruma gumi“, „Trajalu“, „Aleksandrovcu“, kao i najsavremenija mašina AMF za automatsko nalivanje, i ostale mašine koje su prodane rade u drugim mestima.

Šteta je napravljena ne samo prema radnicima, već i prema državi. Pre obustavljanja proizvodnje, nakon privatizacije, izvoz je iznosio 8 miliona evra na godišnjem nivou, što je šteta načinjena i za spoljnotrgovinski bilans zemlje. Uništen je brend koji je imao tržište.

Posle dvoipogodišnjeg restrukturiranja, radi čijeg sprovođenja su suspendovani svi organi društvenog preduzeća, a uprava prenet na Agenciju za privatizaciju i konsultantsku kuću Faktis, „Rekord“ je marta 2005. godine privatizovan tako što je Agencija primorala preduzeće da samo proda svu svoju imovinu rusko-srpskom konzorcijumu „Vizahem“, koji se ugovorom obavezao da plati kupoprodajnu cenu, preuzme sve „Rekordove“ radnike, i zadrži osnovnu delatnost preduzeća narednih pet godina. Iako je

„Rekord“ naveden kao prodavac svoje imovine, ugovor je potpisala Agencija za privatizaciju, u svojstvu „Rekordovog“ punomoćnika, a novac od kupoprodaje uplaćen je na račun Agencije. Firma je prodana bez ikakvog investicionog programa i obaveze kupca da investira u razvoj fabrike, osavremenjavanje proizvodnje i smanjenje troškova. U 2005. godini inspektor poreske uprave Rakovica Pribić Mirjana vrši kontrolu poslovanja fabrike i konstatuje niz nepravilnosti u poslovanju i privatizaciji. Nakon podnetog izveštaja poreska inspektorka je smenjena. Proizvodnja u „Vizahemu“ je obustavljena jula 2007. godine, a iste godine firma „LB Merchants LLC“, registrovana u Delevaru, Sjedinjene Američke Države, pokreće kod Trgovinskog suda u Beogradu stečajni postupak. Indikativno je da je predsednik upravnog odbora ove firme, koji je zahtev za stečaj i potpisao, Miloš Malinović, jedan od suvlasnika „Vizahema“ DOO i nekadašnji direktor „Rekord“-a.

Nezakonito isključenje radnika iz odbora poverilaca „Vizahema“

U Odbor poverilaca su na prvoj Skupštini 28. oktobra 2008. godine izabrani Zvonimir Antić, Bojan Simić, Milorad Duduković, Sretko Masleša i Predrag Šljivjić, od kojih Antić i Duduković kao predstavnici radnika.

Međutim, odmah na prvoj sednici Odbora poverilaca održanoj 20. januara 2009. godine, Masleša, Šljivjić i Simić su isključili predstavnike radnika iz Odbora sa obrazloženjem da oni u tom svojstvu, kao predstavnici radnika, ne mogu biti članovi Odbora. U obrazloženju se navodi da su Duduković i Antić isključeni „tumačenjem odredbe člana 25 Zakona o stečajnom postupku da radnici koji su zatečeni kod stečajnog dužnika u vreme otvaranja stečajnog postupka, kao ni oni radnici koji su zbog potreba vođenja stečajnog postupka zadržani u radu ili pak naknadno primljeni u rad kod stečajnog dužnika, na mogu biti članovi odbora poverilaca“. Na istoj sednici Odbora su umesto Dudukovića i Antonića kooptirani Aleksandra Stanić, ispred poverioca „Invensys“, i Vojislav Simić, ispred poverioca „Tranšped Pro team“.

Član 25 Zakona o stečajnom postupku („Službeni glasnik RS“, br. 84/04 i 85/05) predviđa da se u odbor poverilaca ne mogu birati „zaposleni kod stečajnog dužnika“, što ni Duduković ni Antić u vreme održavanja Skupštine poverilaca više nisu bili. Naime, svim radnicima je 11. jula 2007. godine prestao radni odnos u „Vizahemu“. Čak i da jesu postojale zakonske prepreke da se Duduković i

Antić izaberu u Odbor poverilaca, Zakon o stečajnom postupku ne poznaje mogućnost da deo članova Odbora isključi druge članove Odbora izabrane na Skupštini poverilaca. Poverioci koji su isključili predstavnike radnika su na Skupštini imali prilike da se pobune protiv izbora predstavnika radnika. Međutim, oni to nisu učinili, već su na prvoj sednici Odbora nezakonito isključili radničke predstavnike. Na njihovo mesto nisu kooptirani novi predstavnici radnika, već predstavnici drugih poverilaca, koji imaju 0,004% potraživanja („Invensys“), odnosno 0,0119% potraživanja („Tranšped Pro Team“).

Podsećamo da bivši radnici imaju preko 50% potraživanja „Vizahema“! Novi članovi Odbora poverilaca nikada nisu potvrđeni na Skupštini, kako predviđa Zakon o stečajnom postupku, jer skupština poverilaca nakon 2008. godine nije ni održavana! Navodno je održana jedna Skupština 2009. godine, koja niti je propisno sazvana (poverioci nisu obavesteni o održavanju), niti su poverioci ikada dobili zapisnik sa ove sednice. Nezakonito izabran Odbor poverilaca stečajnog dužnika Vizahem doo u stečaju je na sednici 5. novembra 2012. godine doneo zaključke na osnovu kojih je tri dana kasnije razrešen stečajni upravnik Zoran Milovanović.

Smatramo da je gospodin Milovanović dobro radio svoj posao u interesu poverilaca, i da se sa punim pravom usprotivio štetnim postupcima Zorana Simića (koji se nekada predstavlja kao zamenik stečajnog upravnika, a nekada kao stručni saradnik angažovan po ugovoru o delu, tako da ne znamo tačno koja je funkcija i koje su odgovornosti ovog gospodina u stečaju Vizahema), i da je dobar i savestan rad Zorana Milovanovića bio razlog za njegovo razrešenje. Karakterističan primer štetnog postupanja Zorana Simića je to što je na svoju ruku, bez znanja stečajnog upravnika, angažovao firmu Eko-zom da otklone kvar na električnoj instalaciji, po ceni od 441.845,00 dinara. Stečajni upravnik Milovanović je odbio da plati ovaj trošak, smatrajući da je cena koju je Simić ugovorio previsoka. Milovanović je smenjen, a protiv Simića do danas nije pokrenut postupak zbog samovoljnog postupanja.

Samovolja povezanih lica u odboru poverilaca

Naše udruženje je podnelo pirogovor na zapisnik sa sednice odbora poverilaca od 5. novembra 2012. godine, koji smo pokušali da dostavimo svim članovima Odbora. Prilikom pokušaja da dođemo do adresa članova Odbora poverilaca, preko

službe 988 smo saznali da se u njihovoj evidenciji na adresi Braće Baruh 2/17, na kojoj se u Agenciji za privredne registre vodi „LB Merchants“, nalazi akcionarsko društvo „Jugofrigo“, matični broj 7454406. U preduzeću „Jugofrigo“ je, prema podacima sa pretraživača www.stribor.eu.org, jedan od akcionara Mila Zeković, zastupnica „East Com LTD“ u Odboru poverilaca Vizahema. Dva člana odbora poverilaca „Vizahema“, i to preduzeća „East Com“ LTD i „Invensys“, registrovani su na istoj adresi, u Gospodara Vučića 62, a „East Com“ je i vlasnik „Invensys“. Pritom ni jedno ni drugo preduzeće nisu u evidenciji službe 988 na ovoj adresi, niti se fizički nalaze tamo. Svi navedeni članovi Odbora poverilaca imaju skrivene vlasnike na offshore lokacijama: „East Com“ i „Invensys“ na Kipru, a „LB Merchants“ u Deleveru. Imajući u vidu da „Invensys“ nije izabran u Odbor na Skupštini poverilaca, već je kooptiran 20. januara 2009. godine, a da Skupština poverilaca od tada nije zasedala i nije imala mogućnost da izabere nove članove umesto kooptiranih, a da su samo tri navedena člana Odbora učestvovala u radu sednice koja je dovela do smene stečajnog upravnika Zorana Milovanovića, jasno je da je gospodin Milovanović smenjen voljom povezanih lica koja su uzurpirala Odbor poverilaca. Ova lica donose odluke na štetu svih ostalih poverilaca, koji čine apsolutnu većinu u Skupštini, a čiji predstavnici su 20. januara 2009. godine nezakonito isključeni iz Odbora poverilaca.

* * *

Radnici i sindikati „Rekorda“ protestovali su više puta pred Vladom Srbije, Agencijom za privatizaciju, Trgovinskim sudom, obračali se institucijama države, uključujući predsednika Tadića, ali bez efekta. Čak su jedno vreme sprečavali ulazak stečajnog upravnika u preduzeće. Epilog svega je činjenica da su se radnici našli na ulici, u proseku starosti preko 50 godina, bez perspektive i nade da sebi i svojim porodicama obezbede kakvu-takvu egzistenciju, dostojnu čoveka. Iz svih ovih razloga, kao predstavnici radnika „Rekorda“ tražimo da se utvrdi odgovornost za propast preduzeća i lošu privatizaciju kao i da se oštećeni radnici obeštete i isplate im se zaostale zarade iz stečaja preduzeća, koji još nije okončan uz uplatu staža koji nije uplaćen za 770 radnika, kao i beneficirani radni staž za 162 radnika.

U Beogradu, 6. decembar 2012. godine

Udruženje za zaštitu prava radnika
URANAK

¹ Materijal koji su bivši radnici i poverioci „Rekorda“ pripremili za okrugli sto „Politika stečaja“; radnici drugih preduzeća su prisutnima podelili izveštaje koje je o njima uradio Savet za borbu protiv korupcije u vreme dok je ovom institucijom predsedavala Verica Barać.